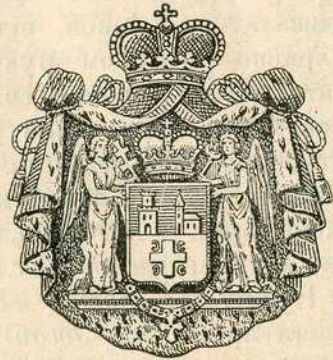

СРПСКИ СИОН

Год. VIII.

Број 34.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:

Протојереј Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 23. августа 1898.

Прилошци агиолошки

од И. Руварца.
(Наставак).

IV. Приложак

Немајући у овај пар при руци друго што ван лекције покојног Ђ. Даничића „Службе свецима Србима“ приоштене у листу „Видовдан“ за г. 1862. бр. 23, 24. и 25., испунићу овај приложак том лекцијом Даничићевом.

„Овога су периода (XI—XV века) — тако је почео Даничић своју лекцију — живели готово сви Срби, који су се посветили. Говорећи о св. Сави напоменух, да му је сабор светогорски препоручио, те је написао живот и службу своме оцу, св. Симеуну. То сведочи Дементијан у животу св. Саве. — Према те службе немамо, јер по суду Шафарикову, није Савино дело ова служба, што је сад служимо св. Симеуну, опет је нама у овај пар довољно што се из сведочанства Доментијанова види, да је у нас био обичај, да се свецу напише служба на скоро пошто се посвети. Друкчије није готово ни могло бити, јер кад

се ко посвети треба му служити службу, чим дође дан у који се представио. Без особите службе могло би се проћи тако, да се на дан његов служи обична служба с обичним песмама, па тропар само да му се отпоје другога каквога свеца његова реда, па пр. ако је светац био владика, да му се отпоје тропар који се поје дугом свецу, који је био владика, само име тога другога свеца заменивши његовим. Али како је светаца српских било, који су се веома поштовали, па пр. св. Сава и св. Симеун, који су се поштовали тако да се од њих доводио нов живот српском народу — њих ради називао се српски народ новим Израиљем врло често — за то је тешко мислити, да се спомен њихов прослављао без особите службе. Осим тога има и познијих примера, да се и мањим свецима, чим се посветише, одмах и служба саставила. Тако се за св. Ђурђа новoga, којег г. 1515 спалише у Софији Турци за то, што се није хтео потурчити, а које му је спомен 11 фебр., може са свим поуздано извести из службе његове, да му је службу и живот написао човек, који га је за живота заклањао од

Турака, а то беше, — као што се у канону сам именује: „Поп Пеџа“. Кад се дакле у та несрећна времена писаше службе наскоро по смрти њиховој, како се не би то чинило у старије време — у време, у које се црква српска славно подизала? — А имамо и још нешто врло красно по чему би смо могли поуздано казати, да смо овога периода имали и службе свима свецима својим, који су живели овога периода. Помињете ли се. Србина *Пахомија*, прозваног Логотега, којег смо помињасмо у руској књижевности? Знате да је тај калуђер светогорски (XV. в.) дошавши у Русију у Новгород. по препоруци тамошњег архиепископа написао животе и службе многим руским свецима, те сад Руси молитве, којима се моле својим свецима, и песме, које им у славу певају, имају од Србина. А кад је у оно време било у Срба тако, да су могли и другим народима радити оваке послове, како не би имали такве послове урађене себи? — *Може се, дакле, право мислити, да су Срби овога периода имали службе свима свецима тога времена.* Али врло мало има рукописа писаних овога периода, у којима би биле те службе. А ни за једну се не каже у њој, ко ју је саставио. *Али то ни најмање не смета држати, да су оне постале овога периода и то свака на скоро по смрти онога свеца, којег прославља.* — Као што су многе старине наше изашле на видело тек у наше дане, тако може бити врло лако, те ће се временом наћи рукописи старији, у којима ће се посведочити ово што говорим, т. ј. да су овога периода написане службе свима свецима нашим, који су живели у то време.

Да споменем књиге, у којима сада имамо те службе. Том ћемо приликом видети, којим свецима сад имамо службе и од којег времена имамо коју сад.

Најстарије службе Србима свецима нађох — рече професор Даничић г. 1862. или коју годину раније — у једном бугарском рукопису. Он је у народној библиотеци, писан је на кожи, и без икакве сумње припада у овај период и то у средину његову. А свеци Срби, којима су ту службе, јесу св. Сава и св. Јевстатије, архиепископ српски старији (јер су била два); а

да је то служба томе старијем, који је био архиепископ 1278—1285 види се не само из кратког живота који је такође у том рукопису уз службу и у ком пише, да је после овога Јевстатија био архиепископ Јаков, него и отуда, што му је спомен у овом рукопису 4. Јан. у који дан бива спомен св. архиепископу Јевстатију и по записима у рукопису архиепископа Никодима, штампаном у „Гласнику“ XI. — Што је тај рукопис бугарски, то је знак да су Бугари славили те српске свеце као што су и Срби славили неке бугарске којима се службе налазе и у српским рукописима (н. пр. Јован Гилани, Ромил, св. Петка). Тај је рукопис минеј за месец Декембар, Јануар и Фебруар, минеј општи у коме су правила свецима, које слави цела источна црква. *А то је овет знатно, јер се тим речена два свеца наша изједначавају са осталим свецима. Тога нема ни у минејима, које данас Руси штампају а ми их из Русије доносимо (није истина да нема: има у минејима, што их Руси штампају служба и св. Сави и св. Арсенију првим српским архиепископима); у тим се руским минејима српски свеци не удостојавају части да стоје међу свецима осталих народа и самога рускога народа(?) него правила њихова штампају Руси башка(?) — у особи тој књизи, која се у Срба зове Србљак за то, што су у њој службе српским свецима.*

Али што је најзнатији још нисам казао. Служба св. Сави у том бугарском рукопису са свим се разликује од службе, за коју се досад знало и коју ми сад имамо за св. Саву. — Како је тај рукопис старији од других, у којима имамо службу св. Сави, може бити да је и сама служба та старија. И још нешто имамо у овој служби знатно. *У Србљацима које штампају Руси нема у служби првом архиепископу српском пролога т. ј. краткога живота његова; нема га ни у минеју нашем, који је 1538. штампао у Млецима Божићар Вуковић; нема га ни у рукопису једном, такође минеју, писаном на хартији. — А у овом бугарском минеју има у служби св. Сави и кратак живот његов“.*

Стаћу, прекинућу на часак Даничића у читању саставка свога о службама све-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

цима Србима, јер ми је већ мука слушати без прекида и исписивати без прекида ту лекцију његову, а особито ме спопада мука, што исписујући то предавање слушам „о Србљацима, које или, што их штампају Руси“, као да су Руси а не прави правци Срби и саставили и издали на свет *Србљак*. А чудом сам се зачудити морао исписујући тврдњу Даничићеву, да у Млетачком (Божидаровом) *Оштаку* (Сборнику) од г. 1538. у служби св. Сави нашем нема пролога или краткога живота свечева, а у оном бугарском рукопису да има.“ Та како да нема Даничићу (покојна ти душа!) кад у мом екземплару тога истог Божидаревог празничног минеја има тога прилога или кратког живота св. Саве, и да нисам далеко од манастира, ја бих ти показао или овде бар казао на ком листу и на којој страни тога листа можеш наћи и читати и тај пролог. И да збиља нема у том Божидаревом Саборнику од г. 1538. тога пролога, како је могао покојни Александар Стојачковић прије више од петдесет година, а на име у српском народном Листу за г. 1845. број 44. стр. 345. отштампати „Животопис св. Саве, првог архиепископа српског — из књиге у Божидаровој књигопечатњи г. 1538 печатане?“

И кад све то знаш, шта онда да мислиш о поузданости тврдња Даничићевих у тој његовој лекцији о службама свецима Србима? Мисли шта год хоћеш, а ја мислим, да покојни Даничић, пишући своју лекцију о тим службама, није имао потпуни екземпляр Божидарева Саборника од г. 1538. и да је зао удес хтео, те у њему баш онога листа није било, на ком је штампан тај пролог св. Сави. Но било тако или инако, само то стоји, да у Божидарову оштаку има у служби св. Сави и пролог, и то како се мени чини онај *исти пролог*, који се и у поменутом бугарском рукопису, писаном у другој половини XIV века нашао. Но о том на свом месту, а овде ћу да напоменем само још то, да то, што се у бугарски или по бугарском начину писаном минеју нашао служба св. Сави и св. Јевстатију I. архиепископу српском, није и не мора бити знак, да су — као што Даничаћ из тога изводи — и

Бугари славили те српске свеце, јер таким начином писани минеј могао је бити, и ја држим да је и тај бугарски писани минеј и написан у Србији, — у земљама, које су биле у власти и области српских краљева и царева, тамо око Скопља, Жеглигова и Кратова, — и данас зна не за један рукопис, који је у тим хорама тим бугарским начином, од времена краља Милутина, рашириоца српске власти и области, писан и написан.

Давши тиме мало одушке дуго гутаном и угушиваном гневу и срчби — пуштам Даничића, да настави своју лекцију о службама свецима Србима тамо, где сам га морао на час прекинути.

(Наставиће се.)

Проповед

о чувању завета.

Говорио у Ловри 16. августа 1898. год. на заветан дан

Исидор Бошњак парох мађар-бојско-вилањски.

„Члѣкъ, Члѣкъ! ѿже ѿше ѿвѣщаѣтъ ѿвѣтъ Гдѣ, или закленѣтъсѣ клятвою, или ѿпредѣклѣтъ предѣломъ ѿ дѣши своѣи, да не ѿсквернаѣтъ словесе своѣго. Есѣ ѣлика изыдѣтъ из оустъ ѣго, да сотворѣтъ.“ (Числ. XXX. з.)

Скуписмо се, Благ. Хришћани, овде на средини села код светога крста, да искупимо Богу задану реч нашу; скуписмо се да обећање одржимо, да завет испунимо да стадо осветимо. Какво смо дакле обећање испунили? Испунили смо обећање отаца и дедова ваших Богу пре векова учињено, који су у крајњој нужди својој, незнајући како би болештини марвеној на пут стали, заветовали се Богу свемогућем и преблагом, да ће сваке године дан овај светковати, и за спомен у дан овај стадо светити и благосиљати.

Шта је дакле обет и завет? и каквих прилика има завет? — Обет и завет је богоугодно дело, да ћу ово ил' оно у славу Божју чинити, док год сам жив. Како ти је љубезни у срцу, кад ти се који поштен човек обећа на своју поштену реч ово ил' оно учинити, па ти на речено време учини — како ти је онда мило у срцу твојом?! —

Тако је побожни роде, сада Богу мило,

када ти овај аманет отаца и дедова својих испуњаваш.

Та Србин треба да је поносан са заветима својима, јер никоји на свету народ нема толико завета и никога тако верно не испуњава, и своју задану реч као Србин, знајући, да је „велие мздовоздаѣніе сохраниющихъ клятвы данныя.“ Србин не само себе и чељад своју заветује Богу, него стадо и њиве, поља и кућу и све имање своје.

Завет је произвољно дело. Не мораш обећати; али, ако си већ обећао, „да не оумедлиши воздати ѣго, како взыскала взыщеть Гдъ Богъ твой ѿ тебе, и вѣдетъ на тебѣ грѣхъ.“ А колико их је и ту међу вама, благочестиви, који су и овом овде најближем св. храму — старом манастиру (срб. Ковин) светој Богоматери заветовани! Па вас зато и опомињем именом Божјим, да свето храните тај завет ваш, јер неизбројни су примери злосреће оних, који су ма кад завет свој погазили. Погазиш ли завет хтео си Бога увредити и поругати, но „Бог не выкаеть порѣгашь, зато и вѣщнимъ ѿмщеніемъ грозить такъвымъ. (Гал. VI. 7.)

Зато добро расудите најпре, богољубиви, је ли важна ствар на коју се заветујете, и можете ли то обећање испунити, јер „вса елика изыдѣтъ из оустъ твоихъ, да сотвориши;“ ако видиш, да нећеш моћи издржати, „Благо тебѣ еже не ѿвѣщатиса, нежели ѿвѣщавша са тебѣ не ѿдати.“ „Не очистить во Гдѣ — говори даље св. писмо — прѣмлющихъ има егво всѣ, а ѣгоже Гдѣ не очистить ѿ грѣхѡвъ, той пребиваетъ сквернахъ никтоже пакн сквернахъ или нечистъ видѣтъ въ горѣ святѣю Гдньѣ, во вышній Иерусалимъ, градъ ѡнїй царя великаго.“ (Исх. 20.)

Да се неби дакле осквернили преступом завета овог, и да неби себи тиме „пѣтъ въ горѣ стѣю Гдньѣ“ затворили, храните, благочестиви моји, завет овај ваш, с' кољена на кољено; чувајте свете, спасавајуће вас службе и обреде св. матере наше цркве. Тако сретни и благословени били!

Народ су наш силна искушења, патње, безверија, до пропасти доводила, за ово преко 500 година, па где је он у мукама својима утехе тражио? У закону свом, богољубиви, у св. храмовима Божјим, у

красном појању нашем. Храм му је свагда био: дом насладе и радости, дом плача и кајања за велике грехе своје, дом уточишта кад су га гонили, где је једино могао угњетеном душом својом данути; дом састанка и договора о бољитку свом. На сваком је од нас тешки аманет отаца наших, и заклетва с млеком материним усисана, да свето чувамо неприкосновено православље наше, службе и завете.

Недајте се, благочестива браћо моја, ни од каквог демона на саблазан навести, не верујте свакоме духу, јер многи су се лажни пророци појавили, да се вери наругају, а побожне од Бога одведу, но ви држите и браните закон наш онако, како су га и стари наши не плашећи се ни патње ни мука, чували, одржали и нама га предали!

Ако се тако владали будете, драга браћо моја — и све то уздржите, како вам споменух: ви ћете сретни и чувени бити, имање ће се ваше богодано умножити и поља раширити, стада ће вам се умножити и здрава бити, деца ће ваша здрава и сретна и благополучна бити, јер — „велие естъ мздовоздаѣніе сохраниющимъ клятвы данныя. Аминь.“

Хусово православље.

(Наставак)

Али било како му драго, несумњиво је, да је у Ческој била нека црквена опозиција, која је имала својих присталица чак и у клиру, као што нам доказује причање о Простивоју, Мравику и Лубенскоме. Јесте, и од XII.—XIV. виј. било је опозиције у чешком народу, као што нам свједочи споменута хроника. Та је опозиција полако тињала, али је букнула свом силом при Жишки и Подјебраду, кад је дух словенски оживио. То је била више друштвена опозиција, али је уз ту опозицију, која је била против германизма, било опозиције и против латинске цркве, а та је опозиција везивала предање св. Методија с антиримским устанком XIV. виј.; та опозиција није била нека организована странка, али је ипак била тако силна, те је подигла хуситски преврат против римске цркве, исто као што је и друштвена опозиција подигла политички преврат за Хусова савре-

меника — Жишке. Те двије опозиције допуњују једна другу; као што су Хусове вјерске проповиједи утицале на Жишку, тако је исто и друштвена опозиција наслањала се на црквену, која јој је одговарала.

Пријеђимо сад из Даламилове епохе царавању Карла IV., па ћемо наћи нешто, што морамо пажљиво протумачити. 1347. г. Карло, чешки краљ и уједно римски император, с дозволом папином оснива у Прагу словенски манастир и да се у њему служи по римском обреду словенски, дозива монахе из српских земаља, гдје је било много „глагољаша“, а особито из Далмације и Хрватске. Такво поступање противи се пракци западне цркве, која је врло ријетко допуштала служити на народном језику и то тамо, гдје се није могао латински језик никако увести, или из политичких разлога, као што видимо у сењском владичанству и на неким далматинским острвима, као и у наше доба у Црној Гори, али није никад замјењивала латински језик, ако се гдје утврдио био, народним. Осим тога и Карло IV. не би то без узрока тражио од папе. Он је био родом Француз, а Нијемац само с тога, јер је живио већином међу Нијемцима. Он бјеше добар политичар, али су за њега Словени били у највећој стисци, јер за све своје владе није ниједне грамате потписао друкчије до њемачки.*) Њеки историчари мисле, да је Карло подизањем словенског манастира у Прагу хтио да преведе источну цркву у унију с латинском и позивају се на то, што Карло у једном своме писму позива српског цара Душана Силног, да се сједини с римском црквом и спомиње му, да су њих обојица Божјом милешћу синови једног словенског народа. Но у то се не може вјеровати, јер да је Карло мислио Србе задобити за унију, не би му требало из српских земаља: Босне, Далмације позивати чак у Праг такве људе, који су баш били zgodни за пропаганду: — боље би било да је послао у те земље, које су биле уз Душанову државу, Чехе, који су могли проповиједати римски католицизам. Но Карло IV. није ишао на унију, већ су оне ријечи у писму српскоме цару само дипломатске његове фразе. Добро вели Палацки; да такав мудар државник и реван римски католик не би уводио у својој држави словенско бого-

служење, да му није дала повода *унутрашња* политика, јер би иначе без разлога стварао неслогу у цркви. Да је унутрашња политика Карлова била свему повод, види се најбоље из буле папе Климента VI. од 8. маја 1346., у којој папа пише прашкоме епископу, да му је Карло, маркграф моравски, писао, како у јужним словенским крајевима свећеници служе на народном језику и како би било потребно и у Ческу довести какве свећенике, јер „у Ческој краљевини има много схизматика и невјерника, који не ће да чују за св. писмо, кад им се проповиједи на латинском језику, јер га не разумију, с тога се не могу поштито увести у хришћанску**) вјеру“. Даље папа вели, да он не познаје чешких прилика, с тога нека епископ ради како је најбоље и нека „глагољашима“ одреди само једно мјесто, гдје ће служити словенски. Сад смо на чисто, да је за Карла IV. у Ческој било црквене опозиције, јер папа каже епископу, по ријечима Карловим, да у Ческој има много „схизматика и невјерника“ (schismatici et infideles), дакле управ се изразио онако исто, као што се инквизитор на косничком сабору изразио о православним Русима, — јер схизматици и невјерници не ће да разумију (nec intelligere volunt) св. писма на латинском језику. Као што се види, Карло је тражио од папе, да допусти по свој Ческој да се служи словенски, јер је то захтијевао државни интерес, али папа је у овоме случајно учинио ону погрјешку, која је била узрок, те се толико народа оцијенило од латинске цркве; папа допушта само, да се на једноме јединоме месту служи и проповиједи словенски, а више ништо на другом коме мјесту. То је била тијем већа погрјешка, јер се римска црква још није била са свијем учврстила у Ческој, и ако је већ господарила. А да је тако, видимо како управ за Карлова оца прашки епископ Јан из Дражица (1301.—1343) јавно потпомаже секту: Валдензе, коју је римска црква већ била осудила; како је отимао с ломаче инквизиторске такве јеретике, па и ако је краљ био уз инквизицију. И за све то, папа тога епископа позива себи на суд у Авињон, дуго га држи код себе и тај заштитник јеретички најпослије се повраћа мирно у Праг и иза тога управља 15 година чешком црквом. Види се, да је опозиција била јака!

*) Pelzel, Geschichte der Deutschen und ihrer Sprache in Böhmen.

**) Т. ј. у римску цркву.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Причешћивање под једним видом заиста су почели уводити у Ческој тек за Карла IV., који је као мудар државник хтио, да се већ једном уреди црквено стање, те од кад је подигао универзитет, латински обреди узимају све већи мах. То потврђује и сам Каменски: „Око 1350. г., за цара Карла IV., први пут се чуо и видио у Ческој безбожни обред причешћивања под једним видом. Већином су радили на томе талијански, француски и њемачки богослови и магистри, које је Карло позвао за професоре на нови универзитет у Прагу и студенти странци, који су се ту јатомице скупили, те својим примјером многе привукли томе обреду.“

А за што Карло тражи од папе, да допусти служити словенски у свој Ческој? Он је 1348. г. издао закон (Majestas Carolina), у коме проглашује латинску вјеру за државну у Ческој, те заповиједа, да се сви спале, који је не признају. Но шта се могло учинити с толиким народом, који је једнако тражио словенско богослужење, причешћивао се из чаше и т. д. Није их могао све спалити, а дати им слободну народну цркву, Карло као добар дипломата није могао, с тога је тражио за такве службе на словенском језику и тиме би се та опозиција под притиском јаке римокатоличке цркве морала умирити. Али шта је био толикој опозицији један манастир! С тога, кад је Карло прогласио римску цркву за државну, вјерско питање, које није дотле било ријешено, појављује се у највећој оштрини, из које се у брзо родише вјерски и политички вођи Хус и Жижка. Тај покрет вјерски почиње одавати од себе јаче знаке живота одмах, чим је Карло издао свој законик. Помислите, иза тога закона напушта из ненада своју дужност присни друг императора Карла, његов тајник, љубимац дворски, каноник Милић; он на један пут жртвује све богатство и поче да приповиједа покајање, говорећи да се 1346. г. (баш оне године, кад је Карло IV. дошао на Чешки пријесто) родио антихрист и тиме је хтио рећи, да је тај антихрист управ чешки владар, а папа и његови прелати само су му савјетници! Ето какав се протест дигао против најмудријег и најдражег чешког владоаца, јер се усудио дирнути у народни вјерски живот. Милића затворе, те је и умро у затвору, али је црквени покрет све више растао. При крају XIV. виј., осим слу-

жбене латинске цркве, у Ческој је било вјерских друштава, која се још нијесу била од ње јавно одијелила, али су се скупљала „по кућама и сакривеним мјестима“, да чују проповиједи на народном чешком језику, те 1391. г. чешки племић Јан из Милхајма подиже чувену у Ческој историји витлејемску капелицу, да се у њој приповиједа на чешком језику.

По патронатскоме праву над том капелицом Милхајм изабира 1401. г. за проповиједника у њој магистра Јана Хуса и од то доба излази на јавност рад Хусов, који је дотле био у универзитету.

Сад нам мора врло упасти у очи, како је могао Хус постати управ вођ црквене опозиције чешке, која је очевидно ишла за тијем, да се ослободи од римске цркве и тражила, да се и на даље смију слободно чувати и штовати стара предања, која потичу од старе православне цркве чешке још од св. Методија. То је тијем чудније, јер је Хус све дотле био универзитетски професор, а прашки је универзитет баш гледао, да учврсти науку римске цркве: он је био само оруђе латинизације. А зашто баш да патрон витлејемске капелице, у којој ће се проповиједати само на чешком језику, позива Хуса за проповиједника! Не може се доказати, да ли је Хус по своје рођењу припадао оној опозицији, која је сачувала стара православна предања, јер се не зна ништа о његову роду и васпитању у младости, али из тога се види, да је Хус осјећао као и она вјерска опозиција, јер се иначе не би примио проповиједничке дужности у капелици, која је подигнута управ за оне, који су били уз стара предања.

Историјска је истина, да је било унутрашње свезе међу православним крштењем Чешке и Хусом. Та се веза огледа у томе, што је народ сачувао неке чисто православне обреде, а особито то свједочи у опће народни дух. Најбољи доказ нек буде за то: причешћивање дјецe, које је било у обичају у Ческој, а то је чисто православна практика. Чим је Хус издао на ломачи, латини дижу читаву грају на Хусите, јер они дају „дјецe, која не могу и не знају јести, причест под оба вида.“ Хус о томе причешћивању никад не спомиње, као да га је сам измислио. Не, оно је било у обичају и прије њега. То је такав обред, који Хус не би никако могао измислити као вас-

питаник латинске цркве, као што и протестански реформатори нијесу могли да дођу до сличног чега, што би било права практика православне цркве! Јасно је, да је тај обред остао од старине и да је унијет у хуситску науку из народног чешког живота, а да је тај обред био мио народу због старине, види се по томе, што су хусити одлучно тражили, да се дјеча и у будуће причешћује под оба вида по православном обичају, а лако су попуштали у другим вјерским тачкама, кад се на базелском сабору расправљало о условима њихова сједињења с римском црквом.

Православна наука није била у Чеха ухватила дубок коријен, кад је навалила на њу римска моћ, јер је чешки народ био још необразован, с тога је под утицајем папства морало нестати Православља у толико, да се није могло сачувати чисто православно одређено исповиједање. Али је то Православље оставило у Чешкој дух борбе против римске цркве, с тога чешки народ латини никако нијесу могли покорити са свијем. Та је вјерска опозиција с прва помогла, да се рашири по народу секта валденска, која одбациваше авторитет Рима; послје у XIV. виј. она је оживљела у толико, те је натјерала Карла IV., да тражи од папе слободно служење на словенском језику, али кад папа није хтио, да чује за ту жељу, та је опозиција све више расла и одређивала тајна мјеста, гдје се тумачило св. писмо и приповиједало на чешком језику; ту исту опозицију проповиједају Милић и Матеј из Јанова као мистичку вјерску науку, а Хус је најпослије облачи у праву вјерску науку.

Хус сам писао, да се његова наука од исповиједања православне цркве не разликује по суштини, већ по облику израза, а та разлика у изразима морала је бити, јер је материјал, из које је Хус зидао своју вјерску зграду узео из савремене богословске римске школе; али је требало Хусу само да се састане с каквим православним, који је познавао науку своје цркве или хуситску, као што се то догодило 1452. г., те би се иза те разлике у изразима потпуно показала једнакост у вјерској науци православних и хусита. Тешко је само рећи, какву је улогу играла у томе Хусову православљу његова личност, а колико опет народне идеје, које је примио при ступању у приповједничку службу у витлејемску капелицу, ако га још

прије није породица и школа напојила на томе православном, старом извору, који је скоро био затрпан. Може се слободно рећи, да је Хусову православљу доста помогла и старина, али не смијемо заборавити ни на Хусову личност, кад о томе говоримо. (Наставиће се.)

О назарењима и њиховом учењу.

Пише Југ Станикић парох.

(Наставак.)

Протестанти веле и тврде, да су „хришћански учитељи“ друго били до половине, а друго од половине трећег века; на име до половине трећег века „тако звани пастири нису имали ни посебног степена, ни посебног карактера, ни авторитета,“ једном речи нису имали никакве власти, а од половине трећег века „хришћански учитељи вођени чувством честољубља и страшћу за господством присвојише себи управну власт у цркви,“ коју дотле уживаше „сви верни“; и у потврду тога они се позивају на историју. Знамо, да протестанти не признају црквених сабора, нити примају њихових одредаба и правила за основе и изворе вере; али ће свакако и сами протестанти признати моћи и морати, да и црквени сабори спадају у историју, да су то историјски догађаји, а њихова правила и одредбе да спадају међу историјске списе и споменике. Па потврђују ли црквени сабори тврдњу протестантску?

Да видимо. Рекосмо већ, да тек што се мир утврдио и хришћани мало одануше, видимо хришћанске учитеље, где се скупљају ради уређења црквених ствари. Године 313. дата је Хришћанима слобода вероисповеди; одмах за тим, а у кратком времену од неких 12 година одржана су три црквена сабора: два помесна — Анкирски, 314. год., и Неокесаријски, између 314. и 325. год. — и један васељенски, Никејски, 325. год.; док је на помесним саборима било мало епископа, сакупљених само из једне црквене области — Анкирски до 18, Неокесаријски 24 епископа — на васељенском сабору било је 318 св. отаца, епископа, сакупљених из свију крајева цркве Христове. („Правила с тумачењима“ I. део, стр. 14. и 20.)

Па шта видимо, шта чујемо на тим саборима црквеним? — Сва та три сабора црквена говоре о епископима, презвитерима и ђаконима.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Па ако — по казивању и тврдњи протестантској — „тако звани пастири нису имали ни посебног карактера, ни авторитета,“ откуд онда разлике међу самим тим „пастирима“? А ако су епископи, презвитери и ђакони „степеном, карактером и авторитетом“ међу собом једнаки, нашто им посебна имена?

Можда ће протестанти хтети рећи: јесте, та три сабора црквена говоре о епископима, презвитерима и ђаконима, као свештеницима разног степена, говоре о већ уређеној јерархији црквеној; али је уређење то започело „од половине трећег века“, и изведено је до времена та три сабора црквена.

Но је ли тако? може ли бити тако? —

Од времена, кад су „хришћански учитељи вођени чувством честољубља у цркви себи при својили,“ па до првог васељенског сабора протекло је неких 75 година; а можда још и мање. Па је ли се могла црквена јерархија развити, је ли се могло уређење исте извести за то сарамерно кратко време? Па онда, што је још више и чудније: откуд у разним, један од другог врло удаљеним крајевима цркве Христове једнако јерархијско уређење, исти степени свештенства? А да је тако, доказ је први васељ сабор, на коме беху епископи из свију крајева цркве Христове, а од којих се ни један не изненади, и не изрече своје чуђење, кад је чуо, да има три, а не можда два или само један степен свештенства, колико је зар у оном крају било, одакле је дотични епископ био. Једнако јерархијско уређење у свима крајевима цркве Христове било би појмљиво и разумљиво, да су се епископи свију тих крајева на једно место скупили, и ту једнако јерархијско уређење за своје крајеве установили и одредили. Но за време гоњења не могаше се епископи свију крајева цркве Христове на једно место скупити ради уређења црквене јерархије; а чим се после гоњења скупити могаше, те и скупеше, они не уређују црквене јерархије, него говоре о већ уређеној јерархији. — Није ли то и одвише јасан доказ, да уређење црквене јерархије није започело са „половином трећег века“, него да је оно старије? Није ли то и одвише јасан доказ, да је уређење црквене јерархије још у апостолском веку изведено бити морало, и да је уређење то са науком црквеном везано било, тако, да куда је год допрла наука цркве Хри-

стове, онде је уведено и апостолско уређење црквене јерархије? Ово је у толико вероватније, па и истинитије, у колико и у списима апостолским видимо исте степене свештенства: епископе (владике), презвитере (старешине) и ђаконе.

Но има још нешто, што доказује и сведочи, да се уређење црквене јерархије није започело изводити „од половине трећег века“.

Први васељ. Сабор у свом 1. и 2. правилу спомиње неко „правило“ и то „правило црквено.“ Па каква би то правила била и бити могла? —

Да сазнамо прво садржину 1. и 2. правила првог васељ. сабора. У првом правилу првог васељ. сабора каже се, да „правило доушита, да се приме у клир“ они људи, који су се „у болести подвргли хирургичком резању од лекара,“ и које су „варвари или господари учинили егнуцима“. — У 2. правилу свом каже исти сабор, да је „противу правила црквенога,“ кад се неко, који је „тек од незнабожачког живота прешао к вери, и тек за кратко време се обучавао у вери, одмах приводи к духовноме купатилу, и непосредно за крштењем поставља на епископство или презвитерство.“ —

Пре првог васељ. сабора одржана су два помесна сабора — анкирски и новокесаријски; но како у правилима та два сабора нема спомена о ономе, о чем први васељ. сабор у свом 1. и 2. правилу говори: то је јасно, да се први васељ. сабор није могао позивати на правила та два помесна сабора. — Осим правила црквених сабора позната су и тако звана „апостолска правила,“ којих је 85 на броју. И гле! Баш 21. и 80. правило св. апостола говори о оном истом, о чем говори и први васељ. сабор у свом 1. и 2. правилу. Јасно је дакле, да први васељ. сабор спомињући „црквена правила“ мисли на правила св. апостола. —

Каква су то „апостолска правила“? Правила тих нису св. апостоли сами написали, као што су написали своје посланице; та су правила апостоли својим ученицима усмено предали. На ова се правила поглавито и могу односити речи св. апостола Павла, свом ученику Тимотију речене: „И што си чуо од мене пред многим сведоцима, оно предај верним људима, који ће бити вредни и друге

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

научити“ (П. Тим. 2., 2.). Да се та апостолска правила не би изгубила, заборавила, или започинила, непознати, а побожни Хришћанин један покушио их је и у књигу исписао; све је пак то учинити морао *до времена првог васељ. сабора*, тако да се тај сабор на иста „правила“ позвати могао. — Да су пак то доиста правила самих св. апостола, показује и сведочи то, што се у тим правилима одређује и налаже скоро оно исто, што и у посланицама апостолским, само друкчије, јасније. Да не би прошли многих речи навешћемо само једно. Први васељ. сабор у свом 2. правилу наређује, да се „на епископство и презвитерство“ не поставља онај човек, „који се тек од незнабошког живота к вери обратио и крстио“; па наређујући то каже, да то исто наређује и „правило црквено“ т. ј. 80. апостолско правило, које гласи: „Неумесно је, да онај, који је из незнабожачког живота прешао и крстио се... постаје одмах епископ; јер није у реду, да онај, који ни сам још није испитан, постане учитељем других...“ А ево шта налаже св. апостол Павле своје ученику Тимотију: „*Руку одмах не мећи ни на кога.*“ (I. Тим. 5., 22.) и опет: „Владика треба, да је без мање,“ али „*не новокрштен*, да се не би надуо, и упао у суд ђавољи“ (3., 2. и 6.). —

Па и у тим апостолским правилима спомињу се „*епископи, презвитери и ђакони*“, дакле они исти, који се спомињу и у правилима прва три сабора црквена И то је јасан знак и јак доказ, да је јерархија црквена још у апостолском веку, а од самих апостола уређена била. И по томе су „хришћански учитељи од половине трећег века“ оно исто што су били и „до половине трећег века,“ те нису морали ни силом, а ни лукавством отимати и присвајати себи онога, што су још од првих времена цркве Христове имали. —

Но могли би и овде протестанти имати донекле и право. Жалост је и само опет то, што они побржавши и овде појмове дођоше до кривога и лажног учења. —

А у чему би то протестанти могли имати право, и за што га ипак немају? —

Кад се оно „умножише ученици“, кад нарасте број хришћана, те се стадоше догађати нереди при „делењу хране“, тада „дванаесторица дозвавши мноштво ученика рекоше:... Нађите, браћо, међу собом седам поштених

људи... које ћемо поставити над овим по-
словом... И ова ријеч би угодна свему народу.
И *изабраше*... седам људи“. (Дела, 6., 1.—5.)

Шта, дакле, видимо и чујемо? Свем „мноштву ученика, свем народу“ дозвољено је било, дато је право, да „бира“ оне, који ће се поставити на неку службу црквену. И то је право „народ“ и уживао, како за време апостола, тако и у каснија времена. У тумачењу н. правила првог васељ. сабора налазе се о томе докази. Ту се наводе речи апостолског ученика, и римског епископа, Климента, кога апостол Павле спомиње у својој посланици Филибљанима (4., 3.), а који каже: „*Сакупиљени народ* са сабором презвитера и у присуству епископа“ нека бира „старешину“. Из каснијих времена наводе се речи Кипријана, епископа картагенског, који је живео око „половине трећег века,“ а који вели: „Треба марљиво чувати и пазити божанско предање и апостолску установу, која се чува код нас и готово у свима областима, и по којој, да се се законито постави за одређени народ онај, који ће му бити старешина, треба да се скупе најближи епископи исте области, и тада нека се бира епископ *у присуству народа*, који потпуно познаје живот појединаца...“ („Правила с тумачењима“, I. део, стр. 178.—179.) (Вредно је напоменути, да протестанти кажу и тврде, да је баш тај Кипријан лишио „целокупно верујуће друштво управне власти у цркви“ Но онај, који је од „народа“ нешто отимати мислио, или баш и отео, тај *неће никаква права признати „народу“*, као што је то Кипријан признао и изрекао; то је бар јасно, то је истина.) Па и у посланици првог васељ. сабора каже се, да се за „служитеља цркве“ може поставити и онај, „који није од дугог времена ступио у цркву, ако се само нађе, да је достојан, *и ако га народ изабере*...“ (Исто, стр. 177. примедба 21.) —

Па да су протестанти рекли, да су „сви верни имали *право избора* свештених лица,“ рекли би истину и имали би право. Али не могући, или не хотећи разликовати права на избор свештених лица од оне власти, коју та лица уживају, протестанти веле и тврде, „да су до половине трећег века сви верни имали право управе“, т. ј. свештеничку власт, а то не стоји, те тако немају право. По себи се разуме, да ни права на избор свештених лица, није имало

ни уживало „целокупно верујуће друштво“, него само половина, мушки чланови тога друштва.

Око 343. године држан је помесни сабор црквени у Лаодикији. Исти сабор у своје 13. правилу изрече: „*Не треба допустити свештеници*, да учествује при изборима оних, који се имају поставити за свештенство.“ —

Према протестантском ово би био врхунац насиља и безочности, то би била — тиранија „хришћанских учитеља.“ Не задовољивши се тиме, што су од „целокупнога верујућег друштва“ одузели богодано му право, лишили га „управне власти“ у цркви, хришћански учитељи „намислише ето одузети „вернима“ и *последњу мрвицу права*, лишивши их и остављенога им права „чествовања при изборима оних, који се имају поставити за свештенство.“ Очекивати би се морало, да су „сви верни“ озлојеђени и распаљени том крајњом безочношћу и тиранијом „хришћанских учитеља *листом устали и слешке се одурили шим окорелим грешницима, тим тиранима*. Међу тим „историја“ — *Куги*, бар протестанти на такав отпор прста не пружају, што би они иначе, — само кад би могли — врло радо учинили били. —

А у самој ствари ово правило казује и доказује, како су право „сви верни“ још од првих времена цркве Христове имали, и да су то право вршили све до Лаодикијског сабора, до год. 343. А зашто је овај сабор то правило донео и шта је њиме постићи хтео казаће нам тумачење тога правила. А ево тога тумачења: „... лаодикијски оци, . . овим својим правилу забрањују, да при избору свештених лица учествује *свештина*“ т. ј. „*неразборити дио народа*.“ Оваква проста свештина хтела је да има такођер свој глас у изборима свештених лица, па сваки пут кад је у томе успевала, *догађали су се онакви нереди*, какви се неизбежно догађати морају, кад прости свет активно учествује у нечему, где треба знања и разборитости. Противу овога је и издано ово лаодикијско правило. Али се овим правилима није одузимало народу законито право, да учествује у одређеним границама у изборима свештених лица, а посебно епископа.“ („Правила с тумачењима“, II део, стр. 78.—79). А тумачењу 4. правила првог васељ. сабора каже се, да је после издања 13. правила лаодикијског помесног сабора „ушло у црквену

практику, дасамо *знатнија лица из народа* учествују у изборима.“ (Исто, део I., стр. 181.—182.). —

Дакле: 13. правилу лаодикијског помесног сабора није одузето „народу законито право“ учествовања при избору свештеничких лица, него му је то право и на даље у уживање остављено; али да би се избегли нереди, које је „проста свештина“ при изборима проузроковала, сабор лаодикијски својим 13. правилу забрањује „свештеници“ учествовати при изборима, те је од тог доба ушло „у црквену практику, да само знатнија лица из народа учествују у изборима.“ —

После свега реченога јасно је: да је јерархија црквена још у *првим временима* цркве Христове уређена била; да су уредбу ту извели *сами апостоли*; да су у цркви Христовој *постојала три степена власти свештеничке*, како до половине трећег века тако и од половине трећег века да су у цркви Христовој „сви верни“ уживали *право избора свештених лица*, али да је после то право у толико ограничено, што је то право пренето на „знатнија лица“ а из узрока, да се избегну нереди. —

И тако видесмо и уверисмо се, да је и други протестантски приговор против законитог свештенства цркве Христове неоснован, те и неистинит. —

На 3. Да би своју тврдњу још и боље поткрепили, Лутер и односно протестанти, као и обично, позваше се и опет — на св. предање, односно на св. оце, као чуваре св. предања. Али како? То је — што 'но реч — да се приповеда! —

(Наставиће се.)

Мисли о проповедништву.

Свештеник, који не поучава у благочестију, нека се свргне, и, ако у немару остане, нека се одлучи. 58. прав. св. Апостола.

*

Проповедници, којих се живот са учењем им не слаже, јесу као сликари, који на платну врло добро износе лепоту човечју, а сами су међутим ружни.

Св. Василије Велики.

*

Они су као дрвени ступци на раскршћу:

показују пут којим треба ићи, али се сами не мичу.

Бл. Августин.

*

Ко не проповеда у исти мах и речју и делима, тај једном руком привлачи душе к себи, а другом их одваја, једном руком гради, другом разграђује.

Св. Григорије Назианз.

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

(† Народни добротвор Васа Ђурђев.)

У Долову је преминуо 15. о. м. врли народни добротвор, *Васа Ђурђев* економ. „Народност“ пише о њему ово: „Васа Ђурђев родио се у Долови пре 45 година у граничарских родитеља. Основне школе свршио је у родном месту свом и пошто је био јединац у мајке, то га родитељи и не дадоше на страну, већ га задрже код куће, да им буде од помоћи. Мајчиним млеком усиса мали Васа познату стару побожност, а од оца прими оне врлине, које су красиле наше старе граничаре — и брижљива нега добрих родитеља ево подари Српству новог великана, великог добротвора Васа Ђурђевог. Навикнут на рад и ред, по смрти родитеља врли наш покојник почне неуморно радити и умножавати скромни иметак бабе свог и за кратко време утростручи га. По скромној му природи нико није могао ни слутити, на какво се велико дело спрема Васа Ђурђев, није могао помислити, да се Васа дању ноћу мучи и зноји за свој род, шат би и он допринео што лепшој будућности српској Његов, по природи бистар ум, увидео је, да је данас просвета најмоћније оружје, да у данашњој борби за опстанак вазда она одлучује, — и он се реши, да њој притекне у помоћ. *Богатим даром од 20.000 фор., 62 ланца земље и половином своје куће*, а то је целим имањем својим, постао је Васа Ђурђев од једном добротвор народни, и подигао себи споменик „сталнији од туча“, себи на вечиту славу, а народу свом на дику и понос. Закладом ће, која ће се по његовој жељи звати „заклада Васа и Сосе Ђурђев“, Матица Српска руковати, а употребиће се по жељи покојниковој на просветне цели.“ Као што дознајемо ова ће заклада одмах ступити у живот. Врломе

покојнику и великоме добротвору народне просвете нека је лака земља, и вечна успомена. Слава му!

(Конференција) Г. барон *Јован Живковић* публиковао је јаван позив на све чланове српског народно-црквеног сабора, којим их позива на поверљиву конференцију дана 6. (18.) септембра 1898. у Нови Сад, на којој ће се расправљати питање: да ли чланови сабора могу и треба шта да чине да се „изненада“ одгођени сабор наш што пре опет састане и своје прекинуте саборске седнице настави? За сада само региструјемо овај позив.

„Застава“ нас упознаје још с једним послом, који се мисли у конференцији обавити. „Застава“ наиме пише ово:

„Познато је, да је прошлогодишњи петровдански сабор у седници од 12 јула, упутио одбор дванаесторице, „да састави препонизну представку у погледу свих стварних повреда наше народно црквене аутономије, која ће се представка, изложив цело данашње стање цркве и школе наше, својим путем поднети Његову Величанству с понизном молбом, да као врховни чувар и заштитник узме у заштиту узакоњена права вазда вернога народа српског у погледу отклањања тих повреда, као и ради потребне уставне гаранције“. Као што смо извештеили, ова представка је готова, те ће без сумње и она доћи приликом саветовања на ред“.

(Матица Српска) одржала је у прошлу среду годишњу главну скупштину под председништвом свога председника г. Антонија Хаџића. Присутних је било 102 члана. Поводом извештаја председниковог о учињеном легату родољубља и добротвора народног *Васе Ђурђевог* из Долова и смрти његовој, чланови скупштине устају и кличу: Слава Васи Ђурђевог! — Извештаји управног одбора о своме раду, као и извештаји о раду Књижевног Одбора и Одељења узети су на знање без дебате. — За председника друштвеног изабран је једногласно опет *А. Хаџић*, а за потпредседника *Павле Гостовић*. Прочитани списак нових чланова узет је на знање с одобравањем и пријављени изабрани су за чланове „Матике Српске“. — Преглед стања свију фондова под управом Матичином за годину 1897. штампан је и разаслан свима члановима. Скупштина га без примедбе узима на знање. — Исто тако примљен је без примедбе извештај надзорног одбора о прегледању рачуна за год. 1897. и издаје се разрешница истом одбору, а по председникову предлогу

бирају се у надзорни одбор Андрија М. Матић, Петар Дамјановић и Стеван Милованов, да у год. 1899. прегледају рачуне. — Узета је на знање наредба министарства просвете, којом су одобрени прорачуни за год. 1898. о заједничким управним трошковима и о фонду Павла Јовановића, Петра Костића, Гедона Дунђерског, Симе Ђорђевића и Гавре Романовића, а исто тако узима се на знање и то, да је министарство издало разрешнице за рачуне о управним трошковима за год. 1894. и 1895., затим за рачуне фонда Симе Ђорђевића за год. 1895. и 1896., за рачуне фонда Павла Јовановића за год. 1894., 1895., 1896. и за дневнике, вођене о фонду Саве Текелије за год. 1896. — Усвојен је поднесен прорачун о заједничким управним трошковима за год. 1899. — Књиговођа је затим прочитао предлог Управног Одбора о засебним прорачунима за г. 1899 о сваком фонду (24 на броју) под управом Матичином. Према томе прорачуну сувишак у Матичином фонду је 200 фор., а укупни сувишак свих фондова заједно је 18.000 фор. — (Узима се на знање.) У свези с тим прорачунима је предлог Управног Одбора под 15. тачком дневног реда, а тај је, да се у место официјала, чије се место намеравало установити, услед нових потреба, које се међутим појавиле, установи сада ново место архивара, регистратора и библиотекара са платом од 700 фор. Трошак управни умножиће се тиме само са 200 фор.; а то би се лако дало подмирити. — *Проф. Павле Марковић-Адамов* мисли, да у начелу нико од чланова не може бити против тог предлога Управног Одбора, јер кренуће таког једног места само диже углед „Матици Српској“. Али плата, коју Управни Одбор предлаже, врло је мала за библиотекара, који уз то треба да је и архивар и регистратор. На то место треба да дође интелигентна снага, а ту ваља пристojно и наплатити. — *Проф. Јереј Милутин Јакшић*: Кад је ово питање у Књижевном Одељењу и Одбору претресао и примљено, онда се већ узело у обзир стање Матичино. И говорнички је уверење, да на место библиотекара Матичина треба да дође спреман, способан човек, а да има бар минимално факултетско образовање. Али кад хоћемо факултетлију, књижевника за библиотекара, онда са оваким предлогом и оваком наплатом не може баш ништа постићи. За таку наплату нећемо добити ни човека, који има само матуру. Нама није доста само механичко уређивање библиотеке, него Матичин библиотекар треба и мора да зна и српску и словенску књижевност. Из свих тих разлога предлаже говорник 1000 фор. као плату

библиотекару, архивару и регистратору, као што то усвојише и Књижевно Одељење и Књижевни Одбор. — Председник упозорава на то, да толики издатак за сад не допуштају фондови под управом Матичином. Треба усвојити предлог Управног Одбора, а после кад буде могуће, нека се та плата повиси; главно је, да се ово место установи. Са библиотекарским дужностима зато су спојене и дужности архивара и регистратора, јер ако би се бирао само библиотекар, онда би цео трошак морао сносити Матичин фонд — пошто је библиотека само Матичина — а овако трошкове за то место носе заједнички сви фондови. — *Др. Павле Јанковић* је такође противан предлогу Управног Одбора, јер тако мала свота не одговара угледу „Матице Српске“. Ако се библиотекару сад не може дати већа плата, онда боље одгодити решење овог предлога до друге прилике; но при свем том држи, да би се ипак могла та плата већ сад повисити, јер држи, да не чини Бог зна какву разлику, хоће ли фондови бити оптерећени са $\frac{1}{4}\%$ или не. Али понавља, ако повучено стање заједно не допушта, да се за то место установи већа плата, онда боље одгодити ово до бољих времена. — *Др. Младен Јојкић* слаже се с предговорницима и подсећајући на ону нашу народну изреку: Или куј, или се не мрчи, вели, да не вреди ништа за ово место установљавати тако малу плату, јер за таку плату не можемо добити човека, каквог треба. Држи, да се сад не може подносити министарству на одобрење плата од 800 фор., а после да морамо повишавати. Треба казати: толико дајемо, па готов посао. — *Бошко Вујић* жели да се код те плате каже само још то, да је она „за сад“ толика. — *Павле Гостовић* препоручује предлог Управног Одбора. Онај, који компетује на ово место, имаће прилике да покаже шта вреди, па према његовој способности моћи ће му се плата и подићи. Ако дотични буде способан, Матица ће знати уважити његов рад, а с обзиром на то, да он неће бити толико заузет пословима, скопчаним са тим местом, да не би себе могао усавршавати и радити на књижевности, и сваки рад његов ће се награђивати. Само за сад не може му се више дати, него што је Управни Одбор предложио, јер то не допушта стање Матичино. — Председник вели, ако се овде не прими овај предлог, да постоји опасност, е ће све те трошкове морати платити Матичин фонд. — *Др. Арон ал. Војновић* вели, ако је сувишак свих фондова 18.000 фор., онда се проценат издавања може повисити. Ако се установи овака мала плата за библиотекарско место, онда се неће вер-

www.unilib.rs
 зиран ни јавити на њега. — *Проф. Тихомир Остојић* упозорава на то, да овде није реч само о регистратору, него да ваља имати на уму и то, да се једном спремно књижевнику српском даде прилика, да се настани у Новом Саду. Ми овде у Новом Саду немамо, осим ваљда секретара Матичина, ни једног таковог човека, који би се могао бавити само литературом и науком, јер сви они, који би били на то позвани, толико су заузети другим својим пословима, да им за науку и књижевност остаје врло мало времена. За ово место дакле треба један спреман, академски образован човек, а тако се човеку према његовој спреми и квалификацији мора и платити. Плата, коју је предложио Управни Одбор, врло је мала, а говорник мисли, да библиотекару треба дати бар плату средњошколског професора. Ако икако може бити, ову плату треба повисити, јер ће иначе предлог Управног Одбора промаштити цел. — *Др. Стеван Малешев* би такође био за то, да се библиотекар даде бар 1200 фор., колико би према приликама варошким требало за пристојан живот. Али Управни Одбор хтео је нешто друго да постигне, што се мора имати у виду. Матичин фонд има само 200 фор. сувишка; библиотека пак је само својина Матичина, те би према томе библиотекара морао плаћати једино тај фонд, што међу тим није могуће. Кад би се пак библиотекар, који би вршио само библиотекарске дужности, хтео наплатити из осталих фондова, министарство може то да не одобри. Да би се пак за ово ипак добило министарско одобрење, Управни Одбор је с библиотекарским местом спојио и један део управних послова. Кад дође одобрење, онда може Матица и повисити плату. Из обзира целисходности, дакле, преноручује предлог Управног Одбора. — *Др. Илија Вучетић* упозорава, да је министарство већ и онако запело за то, што управни трошкови износе већ 20.5%. Кад би ми сад повисили плату за ово место још са 100 фор., дакле на 800 фор., онда би трошкови износили 20.83%. А ако би повисили на 900 фор., и 100 станарине онда трошкови већ износе 20.93%, дакле скоро 21%. Да не би пак трошкови изнели 21%, то предлаже средњи пут, те да се плата за ово место установи на 800 фор. и 100 станарине, услед чега би трошкови износили 20.83%; тиме смо подигли архивару плату, а нисмо прешли 21%. — *Председник* упозорава на ту могућност, да ће „Матица Српска“ изгубити испод руковања неке фондове на пр. фонд Карађорђевићев, тако да би се онда трошкови морали разрезати на заостале фондове, и онда трош-

кови могу да постигну висину од 27—28%. *Стеван Симоновић* мисли, да библиотекара или треба пристојно платити или не треба ни установљавати ово место. Ако Матица нема новаца, предлаже status quo. — *Проф. Милутин Јакшић* признаје, да су основани разлози, који потичу из повчаних обзира, да оних 200 фор., што би се издало више, не могу алтерирати стање рачуна, јер се то изједначава, кад се узме у обзир, да је за библиотеку вотирано 400 форината. Упозорава на то, како библиотекар н. пр. у Ватикану има плату универзитетских професора; у Београду, где се такође не пресипа, има библиотекар плату професора Вел. Школе. У осталом кад добијемо нове закладе, о којима је у овој скупштини напоменуто, тај ће се трошак моћи сасвим лако подмирити. Књижевно Одељење, у ком седе људи од књиге, најбоље може оценити, шта вреди један ваљан библиотекар, а шта значи бити без њега. Та ево хоћемо да славимо стогодишњицу Милоша Светића, а у Матичиној библиотеци нема његових дела, а овамо се зна, да је он оставио та дела Матици. Ево расписују се награде за историју српске књижевности и историју српског новинарства, а у Матичиној библиотеци не могу се наћи подаци за то. Остаје при своме предлогу. — *Председник* наређује гласање. — Предлог Управног Одбора добио је 20 гласова. — Предлог Симоновићев није примљен, а предлог Милутина Јакшића, да плата архивару, регистратору и библиотекару буде 1000 фор., примљен је већином гласова, те ће се у смислу Јакшићева предлога трошкови разрачунати на поједине фондове и поднети министарству на одобрење. — Скупштина је са задовољством примила на знање извештај, да је Марија Димитријевићка основала задужбину на књижевне сврхе под именом: „Задужбина Милоша и Марије Димитријевића“ и да је управу над њом поверила „Матици Српској“. (Чланови устају са својих места и кличу: Слава им!) — Једногласно је примљен предлог Књижевног Одељења, да се за чланове тога одељења изаберу ови књижевници и чланови Матичине: Арса Пајевић, Тихомир Остојић, др. Станоје Станојевић и др. Јован Радоић. — Примљен је извештај Књижевног Одељења, да је одредио, да се у име признања награди дело неознатог писца: „Сеоска учитељица“ са 100 фор. из задужбине Јована Наке В.С.Миклушког. У смислу правила председник отвара затворену коверту и јавља, да је писац тог дела Светолик П. Ранковић, професор из Београда. — Примљен је предлог Књижевног Одељења у погледу расписа награде из фонда

Јована Наке за год. 1899. и да исто овласти, да се могу издати награде делима, која су за награду стигла и која стигну мимо расписане награде, ако се пронађе, да то заслужују. — Исто тако је примљен предлог Књижевног Одељења, да се наново распису већ расписане награде из задужбине Јована и Терезије Остојић за 1899. г. и да се распише нова награда од 10—50 дуката за „Монографије из историје српског новинарства“ с роком до 31. дец. 1899. — Пре него што се прешло на избор питомаца из стипендијских заклада, Алекс. Сандић тражи реч за личну примедбу. — Председник не дозвољава. — А. Сандић вели, да не може допустити, да га називају нехатним. (Граја и прекидање.) — Председник се позива на пословник и ускраћује Сандићу реч. — А. Сандић апелује на скупштину и вели: Имам само кратко да кажем... — Председник: Молим, ко је за то, да се г. Сандићу даде реч у личној примедби, нека устане. (Не устаје нико.) — А. Сандић (вичући): Мени су казали, да сам нехатан! (Разни узвици и граја.) Кад пењете, господо, да чујете моје објашњење, ја захваљујем на чланству и нећу више остати овде. Да знате, господо, да ми је жао. Ја ћу бити приморан, да путем јавности скинем прекор са себе. (Излази напоље.) — Затим се прешло на избор питомаца. — На два упражњена места из задужбине Павла Јовановића са годишњом стипендијом од 600 фор. за техничаре изабрани су: Петар Черувија из Вуковара и Божо Сузић из Костајнице. — На два стипендијска места из задужбине Симе Ђорђевића за техничаре или реалце од годишњих 600 фор.: Милан Жакула из Коренице и Ђорђе Жакић из Сивца. — На једно стипендијско место из задужбине Гавре Романовића од годишњих 300 фор. (евент. 400 ф.) за слушаоце трговачких, економских и обртничких наука: Петар Костић из Ст. Шова. — На два стипендијска места из закладе Христифора Шифмана: Стеван Алексић из Арада за сликарство (250 фор.), и Димитрије Шилић из Н. Сада за педагогију (200 фор.) — На једно стип. место из задужбине Васе Јагазовића и жене му Сарамфиле од 300 фор. за економску струку: Јован Михајловић из Батајнице. — На четири места из стип. закладе Гедеона Дунђерског (Геце) свако од 500 фор.: Теодосије Поповић из Новог Сада, Јован Дунђерски из Сентомаша, Ђорђе Дунђерски из Сентомаша и Лазар Вучков из Сентомаша.

„Бр.“
(Патронат српске велике гимназије у Новом Саду) држао је 20. августа (1. септембра) о. г. своју седницу под председништвом Његове Светости, патријарха српског, *Георгија Бранковића*. Главни је предмет био извештај стручне комисије о плановима, који су поднесени били за зидање гимназијске зграде у Новом Саду. Како ни један од поднесених планова, по извештају стручне комисије, није одговорио захтевима, које је министарство одредило у погледу грађовна гимназијске зграде: умољен је познати архитекта Влада Николић, да зготови план према министарској наредби. Исти стручњак одазвао се томе позиву и зготовио је више планова, од којих

јих је примљен план у ренесанском стилу, који потпуно одговара прописаним захтевима. По утврђењу трошкова расписаће се минуендо-лицитација за зидање, тако, да ће се већ почетком новембра моћи почети зидање гимназијске зграде. Уједно је решено и то, да се за време зидања узме под кирију кућа И. Васиљевића „код сунца“, где ће се гимназија преселити и сместити. Узет је на повољно знање извештај владиног испитног комесара на гимназији, дра Маргалића, који се похвално изразио о успеху, који је у опште ове године постигнут на гимназији. — По предлогу професорске колегије изабран је за професора суплента Ђура Вујакића, родом из Глине, који се спремао за професуру на загребачком универзитету. Он ће предавати природне науке и биће и професор цртања. — Ова седница трајала је од 4 сахата после подне до 7 сахата у вече.

(Пчеларска скупштина у Руми.) О пчеларској скупштини, о којој смо ми у своје време више пута напомињали, добили смо овај извештај: „На нашу пчеларску скупштину, која је имала главни задатак да утврди правила „Српске пчеларске задруге“, стекло се 13. (25.) августа у Руми много пчелара са стране и из места Странаца је било близу стотине, а толико и из места. Било је и Хрвата и Словака и Немаца и Мађара; било је свештеника и учитеља, и трговаца и економа и занатлија и лечника и лекара и адвоката и мерника и т. д. само само оних, који су требали на првом месту да буду, њих није било. Од манастирских калуђера био је само један једини г. Сергије Попић! Је ли томе узрок индиферентизам, који личи индиферентизму према сваком раду и покрету за опште добро и виши духовни живот? Какав био узрок, појава та не може бити у прилог манастирског нашег калуђерства, а особито у добу, које није баш најпријазније њему.

На скупштини је посао текао врло глатко. Прравила, која је донео привремени одбор претресена су и утврђена, те се имају сада послати вис. влади на одобрење. Када се правила претресла на опћу жељу расправљао је г. проф. Ј. Живановић разна пчеларска питања, која су му пчелари стављали. Осим тога скупштина је једнодушно усвојила предлог г. В. Латинкића, пароха Јазачкога, да се брзојавно поздраве Његова Светост патријарх *Георгије*, као заштитник пчеле и пчеларства. Једногласно је усвојен и предлог г. Ђ. Коларовића пароха Величког, да се осуди шарлатанство некога назови пчелара Аце Живановића из Београда, који се разметљиво цилитиуо на рад проф. Живановића, а уједно да се изрази благодарност и признање проф. Ј. Живановићу на његову раду.

Кад се скупштина свршила, одоше пчелари на заједнички ручак. После ручка разгледали су пчелари пчелињак г. др. Ж. Миладиновића и г. Ф. Ристера, где се опет расправљала равна питања и наскоро се пчелари растану и развиђу сваки на своју страну са поздравом: „До скоро виђења!“ **

(Књижевно одељење „Матице Српске“) држало је своју седницу у прошли петак после подне под председништвом А. Хаџића, а у присутности секретара

Драг Милана Савића и Саве Петровића. — Др. Стеван Павловић изјавио је да се не прима више потпредседништва, те се бира за потпредседника прота Јован Вучковић. — У одбор изабрани су: А. Варађанин, Јован Грчић, Милав А. Јовановић, Никола Јоксимовић, Стеван Лекић, Стеван Милованов, Сава Петровић, Др. Милан Савић, Са стране: Милутин Јакшић, Паја Марковић, Рада Врховац и Ђорђе Магарашевић. — За тим су читане оцене на припослане расправе и издане су расправе на оцену.

(Избор у српској црквеној општини новосадској). Дана 2 августа (1. септембра) о. г. одржана је скупштина српске црквене општине новосадске, те су обављени избори пароха алмашке цркве, учитеља, учитељице и питомаца стипендијске закладе Миланковић-Петровићкине. При избору пароха добио је јер. Божидар Поповић 74, а јер. Ђорђе Велић 54 гласа. Како ни један није добио потребне две трећине гласова, то ће преч. конвисторија имати да именује једног од њих двојице. За учитеља је изабран Гавра Грбић, досадашњи учитељ у Ст. Врбасу, а за учитељицу Катица Сремчевићева из Новог Сада. За стипендијсте пак изабрани су: Светозар Матић из Новог Сада, Михаило Сабљица из Осека и Давид Поповић из Новог Сада.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 143 2—2

На упражњено учитељско место у Шумберку (Барања) овим се расписује стечај. Плата је следећа:

За редовну школу 300 фор. за пофторну 40 фор. 2000□ оранице на што учитељ порезу плаћа, 6 хвата тврдих дрва којима се и школа греје, слободан стан уз школу са две патосане собе, кујне подрума и 240□ баште која је уза школу.

Од великог укупа 50 нов. од малог 25 нов., од венчанице 50 нов. и за пероводство 10 фор. годишње награде.

Учитељ је обвезан школском уредбом прописане предмете предавати, децу у црквеном појању обучавати и при сваком богослужењу појати. Рок стечају јест 29. август (10. септ. т. г.)

Из седнице школског одбора држане у Шумберку 26. јула (7. авг.) 1898. год.

Симеон М. Ластаћ Јевто Урсић
уч. перовођа. председник.

МШО. 57. ех 1898. 141 3—3

СТЕЧАЈ

По налогу славног Епархијског Школског Одбора Бачког од 21. Јула (2. Августа) т. г. Ад бр. Е.Ш.О. 1114./1115. през. ех 1898. по ново се расписује стечај на ново установљено учитељско место у V. и VI. разреду средерне мушке српске вероисповедне основне школе у Сомбору.

Са овим учитељским местом склопана је годишња плата од 620 фор., где је урачунат и

хонорар за држање пофторне школе, и 80 фор. у име стана и огрева.

Осим дужности одређених уредбом за српске народне школе од 1872 год. дужан ће бити изабрани учитељ учити ученике III. IV. V. и VI. разреда мушке школе црквеном појању и с њима каталог држати у недељне и празничне дане.

Од компетената за ово учитељско место првенство ће имати они учитељи, који су свршили српску учитељску школу у Сомбору с одличним или барем с врло добрим успехом.

Уједно се расписује стечај и на новоустановљено учитељско место у селишту Милчићи, где је годишња плата учитељева односно учитељица 300 фор., слободан стан и огрев.

Сви они учитељи односно учитељице, који желе поучити једно од горе наведених упражњених учитељских места, дужни су доказати: да су Срби и Српкиње православне вере, да су свршили српску учитељску школу у Сомбору, те да имају учитељско оспособљење и из мађарског језика.

Молбе ваља упутити на потписаног председника Месног Школског Одбора најдаље до 20. септембра (2. октобра) т. г.

Из седнице Месног Школског Одбора држане у Сомбору 1. (13.) августа 1898. год.

Милан Манојловић Никола Малешевић
перовођа. председник.

СТЕЧАЈ. 138 3—3

На упражњено учитељско место женске школе у Лалићу расписује се стечај са годишњом платом од 400 фор. месечно у напред; 20 фор. у име огрева; слободним станом састојећим се из две собе, кухиње, јестичаре и подрума; врт од 400□хвати ван села и од потреба где позван буде 50 нов.

Изабраном учитељу свада у дужност школској деци законом прописане предмете предавати, недељом и празником преко целе године а за време ускршњег поста и средом и петком у цркву пћи и у једној певници појати.

Лична пријава и појање у цркви узима се у обзир.

Молбенице поткрепљене нужним прилозима ваља упутити на потписани одбор најдаље до 23. августа када ће се и избор обавити.

Из седнице школ. одбора држане у Лалићу 31. јула 1898.

Школски одбор.

СТЕЧАЈ. 141 2—3

На упражњену учитељску штацију с којом је склопана годишња плата у готовом као:

400 фор. а. в. — 5 фор. паушала, два хвата тврди дрва за кујну, два хвата за школу гвоздену пећ, за пофторну школ. наставу 40 ф., за перовођство ако се буде г. учитељ примио 16 ф. а. в., од погребна где позван буде наравно

од седам ђака горе 50 нов.; са здравим леним и уређеним станом од две патосане собе, затвореном кујном, шпајзом цигурним, шталом, са пространом и плодносном баштом где у месту и два спахилука са лековитом Иванђанском водом има; — све награде без уштрба редовно прима.

Да ово место получе могу се осим оспособљени г. учитеља и као такове г. учитељице са отом наградом тражити најдаље до идуће Мале Госпојине кадаће и избор бити.

Ако се пак буде у оскудици наши г. Учитеља изабрала г. учитељица то имаде певчику год: 12 ф. а. вр. плаћати а она од погребна где певчика позван буде наравно над седам ђака половину вући па и тај дар (задужбину) при спроводу на рипидама, на чирацима и на великом крету њезино је а ђацима по 2 новчића.

Г. учитељ односно г. учитељицама спада све предмете иници по школ. наредби предавати и у св. цркви при сваком богослужењу појати — појати Богу.

У Иванди дне 13. (21.) аугуста 1898. г.

Јован Јовановић Таца Перинач

јереј и управитељ школски

цркв. председник

СТЕЧАЈ. 149 3—3

На српској основној школи у Срп. Боки упражњено учитељско место, на које се овим стечај расписује; са истим местом скопчана је годишња плата од 400 ф. а. вр. у готовом новцу, коју има учитељ у месечним оброцима примати, слободан стан под који спадају 2 собе, 1 кухиња, 1 шпајз, и штала, 4 ланца ливаде, и $1\frac{1}{2}$ ланца баште (ван села) на коју земљу има учитељ др. порез плаћати; од великог укупа где позван буде има 1 ф. а. од малог 50 нов., у име огрева учитељ прима 50 ф., но да се и школа из тога грејати има.

Учитељ је дужан све предмете вис. уредбама прописане деци предавати; децу у цркв. појању обучавати, десну певницу држати, и перо у седницама бесплатно водити, а тако исто и рачуне бесплатно састављати, у име паушала има годишње 5 ф. примати.

Рок стечају траје до Усејекванија, а избор ће се одржати у недељу 30. авг. у 8 сати изјутра.

На ово место компетовати могу само они, који су у сомборској учитељској школи за учитељско звање оспособљени, те као такови испит из државног језика положили.

Српски Сион“ излази сваке недеље на целом таку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч:

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији и остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 6 новч. од једног редр ситних слова. а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Г. г. компетенти умољавају се да изволе о Усејекванију или на дан избора, доћи, да се лично прикажу.

Молбенице се имају слати на потписаног председника.

Из ванредне седнице држане 19. авг. 1898.

Макса Субић

шк. председник.

Ad K. 251/195. ex 1898.

139 3—3

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе Миливоја Ј. Ђуришића из Руме позива се нестала његова супруга Јелена Ђуришић рођ. Димитријевић, да овој конзисторији у року од шест месеци, рачунајући од дана првог уврштења едикта овог у новинама, — место садањег пребивања свога пријави или сама лично предстане, јер ће се иначе против ње поведена бракоразводна парница без ње окончати.

У Карловцима 3. (15.) аугуста 1898.

Архидијецезална Конзисторија.

СТЕЧАЈ. 148 1—2

На упражњено учитељско место у Товаришеву (Бач-Бодрешка жупанија) овим се стечај расписује. Са истим местом скопчана је годишња плата од 360 фор. а. вр.; у име пофторне школе 40 фор. а. вр.; у име перовођства 30 фор. а. вр.; од погребна где позван буде 1 фор. а. вр.; зимски огрев, осим тога слободан стан — састојећи се из две собе једне кујне, коморе, штале и баште. —

Изабрани учитељ предаваће у оним разредима, које му овомесни школски одбор додели. У дужност спада новоизабраном учитељу при сваком богослужењу у цркви у левој певници појати, школску децу у црквеном пјенију обучавати, све школском уредбом прописане предмете у школи предавати.

У обзир се узимају само они компетенти, који су из мађарског језика испит положили; а првенство имају они, који се и лично представе.

Рок пријаве траје до 6. (18.) септембра када ће се и избор обавити.

Молбенице ваља упутити потписаном школском одбору.

Из седнице месног школског одбора држане у Товаришеву 16. (28.) аугуста 1898. год.

Школски одбор.